

Umsögn SHÍ um þingskjal 76 – 76. mál á 132. löggjafarþingi

Frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 21/1992, um Lánasjóð íslenskra námsmanna, með síðari breytingum.

Inngangur

Stúdentaráði barst nýverið til umsagnar frumvarp um breytingar á lögum um Lánasjóð íslenskra námsmanna. Lánasjóðsnefnd SHÍ hefur tekið frumvarpið til umfjöllunar og hér á eftir fylgir umsögn hennar.

Nefndin lýsir almennri ánægju með frumvarp það sem SHÍ hefur borist til umsagnar. Í frumvarpinu koma fram efnisatriði sem nefndin lýsir sig jákvæða gagnvart, s.s. hugmyndir um mánaðarlegar greiðslur námslána, að hluti námslána breytist í styrk ef námi er lokið á tilskildum tíma, að ábyrgðarmannakerfið verði afnumið og enn fremur að vextir af lánunum verði felldir niður.

Lánasjóðsnefnd SHÍ fagnar því þessum hugmyndum og vonar að þær geti komið til framkvæmda. Nefndin telur þó um leið ástæðu til að ítreka að þær breytingar sem frumvarpið felur í sér komi ekki niður á öðrum þáttum í rekstri sjóðsins sem brýnt er að lagfæra. Þar ber hæst að grunnframfærsla er of lág og dugar nemendum ekki til uppihalds, sbr. neyslukönnun SHÍ sem unnin var af Félagsvísindastofnun HÍ árið 2004. Framfærslan er lægri en það sem samsvarar atvinnuleysisbótum, langt undir lágmarkslaunum og leiðrétting á þessum mismun er brýnasta verkefni stjórnvalda í málefnum LÍN.

Athugasemdir við einstakar greinar

1. gr.

Engar athugasemdir við greinina.

2. gr.

Nefndin telur að mánaðarlegar greiðslur námslána æskilegt fyrirkomulag. Námsmenn geta að vísu fengið mánaðarlegar greiðslur í formi yfirdráttar hjá bönkunum. Sá galli fylgir þó að háir vextir eru á yfirdráttarlánunum og talsverður kostnaður leggst á lánþega sem taka yfirdrátt.

Engin önnur þjóðfélagsstétt fær laun sín greidd tvisvar á ári en það getur komið sér illa fyrir lánþega. Núverandi kerfi getur haft ýmsar neikvæðar afleiðingar í för með sér, til að mynda aukinn fjármagnskostnað, fjárhagslegt óöryggi ásamt því að leggja óeðlilega mikla áhættubyrði á námsmenn. Því er nefndin einhuga um að styðja þessa hugmynd en ítrekar þó þann fyrirvara sem settur er í inngangi auk þess sem nefndin telur brýnt að hugað verði vel að tæknilegri útfærslu hugmyndarinnar. Teljum við þar á meðal mikilvægt að tryggja að mánaðarlegar greiðslur valdi ekki miklu álagi á starfsemi

sjóðsins. Að auki telur nefndin mikilvægt að reynt verði að koma í veg fyrir að aukin afföll verði fjárhagslegur baggi á sjóðnum.

Nauðsynlegt er að fá upplýsingar um hvað það kosti að sjóðinn að gera þessar breytingar á úthlutunarreglum hans. SHÍ vitnar í fyrirspurn til menntamálaráðherra um fyrirfram greiðslur námslána á 132. löggjafarþingi, þskj. 659 – 438 mál, þar segir menntamálaráðherra orðrétt:

„Samkvæmt upplýsingum frá Lánasjónum mundi fyrirframgreiðslan kalla á tveggja milljarða kr. viðbótarfjárveitingu úr ríkissjóði og jafnvel þó að hún yrði innleidd í áföngum þýddi hún að lokum a.m.k. fjögurra milljarða kr. Varanlega fjárskuldbindingu og árlega kostnað að fjárhæð 180-200 millj. kr. Þá hefur ekki verið tekið tillit til kostnaðar vegna ofgreiddra lána. Hann mundi ráðast af þeim reglum sem settar yrðu um innheimtuna en sjóðurinn telur óvarlegt að áætla kostnaðinn undir 300 millj. kr. á ári.“

Við mælumst til að menntamálanefnd fái upplýsingar frá menntamálaráðherra eða ráðuneyti hverjar séu forsendurnar á bak við þessar tölur. Spurst var fyrir í stjórn LÍN um þær tölur sem ráðherra hafði í frammi en Lánasjóðurinn hafði ekki reiknað út þessar tölur.

Hvað varðar ábyrgðarmannakerfi lánasjóðsins, vill lánasjóðsnefnd benda á að með skilyrðislausri kröfu um ábyrgðarmenn uppfyllir sjóðurinn ekki fullkomlega þá skyldu sína að tryggja öllum tækifæri til náms án tillits til efnahags. Nefndin telur ekki nægilegt að treysta á að bankar axli þá ábyrgð þótt mikið framfaraskref hafi verið stigið með bankaábyrgðum á námslánnum.

Þó er mikilvægt að tryggja að afföll sjóðsins af lánnum aukist ekki til muna í kjölfar slíkra breytinga og er því nauðsynlegt að fara gætilega í breytingar á ábyrgðarmannakerfinu. Skynsamlegt gæti verið að byrja hægt og gefa til að mynda svigrúm til undanþágu frá þessari grein í lögunum, þegar það á við, en halda því engu að síður sem meginreglu að ábyrgðarmanns verði krafist.

3. gr.

Nefndin fagnar þeim tillögum sem gerðar eru að breytingum í 3.gr. en gerir eina athugasemd. Hlutfall háskólamenntaðra Íslendinga er undir meðaltali OECD og teljum við æskilegt að styrkja og fjölga ungu fólki í námi, en þessi breyting væri ákveðin varða á leiðinni að því markmiði. Það að styrkurinn sé bundinn við að nemendur klári nám sitt á tilsettum tíma er hvatning fyrir nemendur og er mjög ákjósanlegt að umbuna þeim sérstaklega sem ljúka námi sínu á tilskildum tíma með þessum hætti.

Athugasemd

Mikilvægt er að styrkurinn mundi einungis ná yfir framfærsluhluta námslánanna. Ekki er sanngjarnt að þeir nemendur sem fá lánað fyrir skólagjöldum fái meiri styrk heldur en þeir sem fá ekki lánað fyrir skólagjöldum. Gæta verður jafnræðis og tryggja að allir fái jafnan styrk. Gera þarf breytingar á 3. gr. til að binda styrkinn við framfærsluhluta námslánanna.

4.gr.

Nefndin fagnar þeim tillögum er varða vaxtalaus námslán.

5. gr.
Engar athugasemdir

6. gr.
Engar athugasemdir

f.h. Stúdentaráðs Háskóla Íslands

Ásgeir Runólfsson

Dagbjört Hákonardóttir Einir Guðlaugsson

Garðar Stefánsson Jóhann Alfreð Kristinsson